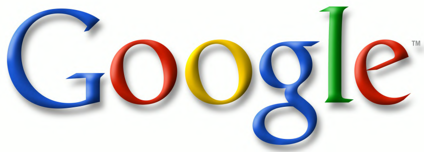
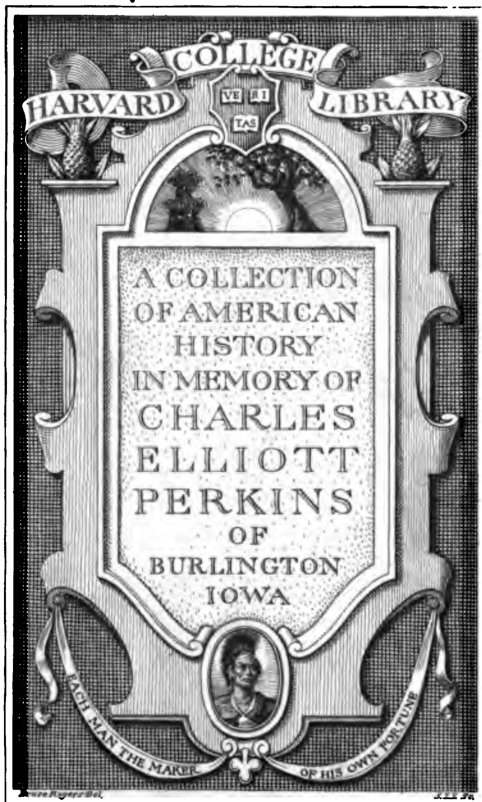

HD WIDENER
HW LC7A D

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY
VE RI TAS
A COLLECTION
OF AMERICAN
HISTORY
IN MEMORY OF
CHARLES
ELLIOTT
PERKINS
OF
BURLINGTON
IOWA
EACH MAN THE MAKER
OF HIS OWN FORTUNE

HOLMES OCH ZETTERSTRAND

MINNESTAL

HÅLLNA VID
AUGUSTANA COLLEGE

AF

GUSTAF N. SWAN

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERNS TRYCKERI

Holmes och Zetterstrand

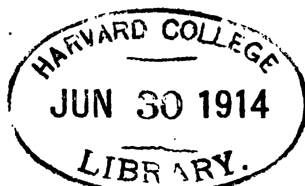
MINNESTAL HÅLLNA VID AUGUSTANA COLLEGE

AF

GUSTAF N. SWAN, A. M.
Medlem af läroverkets direktion 1893--1912

Ej är han vän,
som blott smicker säger.
HAVAMAL.

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERN.
1912

HARVARD COLLEGE
JUN 30 1914
LIBRARY.

DOKTOR LUDVIG HOLMES

Ludvig Holmes som skald:

Hans diktning och dess betydelse för den svensk-amerikanska litteraturen.

Tal hållet på inbjudan af de svenska litterära föreningarna vid Augustana College den 15 mars 1911.

Ludvig Holmes som skald.

Tvenne af märkesmännen inom den svensk-amerikanska litteraturen gingo bort under året 1910. I världslitteraturens annaler komma deras namn näppeligen att nämnas, men den, som i en framtid kommer att skildra den svensk-amerikanska litteraturens blygsamma början under nittonde seklets senare del, kommer säkert att ägna dem båda stort utrymme och välförtjänt erkännande. Den ene var verksam på flera områden af litterär alstring; den andre hufvudsakligen som lyrisk skald. Hvilken af dem, som kommer att minnas längst, är det ej min uppgift att bestämma, men förvisso glömmas sent i Svensk-Amerika namnen Enander och Holmes. Det är den sistnämndes diktning och dess betydelse för den svensk-amerikanska litteraturen, jag på denna stund som hastigast skulle redogöra för, och redan af det nu sagda kan man förstå, hvilken stor betydelse jag anser honom hafva haft och komma att hafva på vår unga litteratur. Redan från början tyckes Holmes hafva tagit sitt kall som skald på allvar,

Och när "Ludvig" sistlidne höst plötsligt rycktes bort, kvad hans yngre skaldebror, Carl:

"Vi möttes uti unga år,
och redan då din lyra klang.
Du sjöng om lif, som ej förgår,
och tonen från ditt hjärta sprang.

Din stämma klang i tempelsal,
då än ej mannaår du nått.
På västerns slätt, i österns dal,
din helga säd du tidigt sått.

Ditt ideal du trogen var,
fast kamp det kostat mången gång.
Din blick var ljus och tanken klar,
men det låg vemod i din sång.

Farväl! Tag mot min enkla gärd:
ett tack för sången, du oss gaf,
med hoppet om en bättre värld
långt bortom död och dunkel graf!"

Nittonde seklets början var i Sverige rik på poesi och på stora diktare; århundradets slut var såsom dess midt rikt på medelmåttor; de förra ägde snille, "en gnista af gudaflamman", såsom Tegnér uttrycker det, de senare talang; de förra ursprunglighet och fantasi, de senare en viss färdighet att efterapa, men saknade ingifvelse och skaparmakt; och mellan dem fanns vanligen en ej oviktig, om ej så stor skara sångare, som nu och då tangerade båda grupperna utan att dock kunna af en oväldig domare helt hänföras

till den ena eller den andra gruppen. Att samma förhållande var rådande i Amerika, för att ej säga världen rundt, låter ej förneka sig, och det är ju för öfrigt kännetecknande för, om ej en följd af, den nyktra, praktiska, prosaiska och materialistiska tidsanda, som under tiden gjort sig gällande. I vissa afseenden var Svensk-Amerika ett undantag från den annars allmänna regeln, och slutet af det hänsvunna seklet betecknades af en synnerligen liflig alstringskraft på det poetiska området hos oss; och att flera af våra diktare betydligt höjde sig öfver medelmåttornas nivå, därom är jag lifligt öfvertygad. I tidningar, tidskrifter och kalendrar hade visserligen ända från början af 70-talet åtskilliga präktiga poem offentliggjorts, men med undantag af smärre samlingar af Elmblad, Enander, Svärd och Sundell hade ej någon mera betydande och för våra förhållanden representativ diktsamling sett dagen i Svensk-Amerika, när "Dikter af Ludvig" utkommo af trycket i juli 1896.

Det är ju vanskligt att i ord söka definiera en skalds större eller ringare inflytande på sitt lands eller sin tids litteratur, och särskildt är det fallet, då han så nyss gått hädan och hans personlighet, så att säga, ännu verkar närvarande; men hvad vi däremot må söka att fastslå är, huruvida han med något af bestående värde riktat sagda litteraturs skatter, om han anslagit någon ny sträng, om han kommit någons hjärta att klappa fortare, någons känslor att vibrera, ty

poesien är ju framför allt ett uttryck af känsla och sympati.

Kellgren, en skald, hvars skrifter väl nu läsas mindre än förr och kanske mindre än de förtjäna, sjöng för mer än hundra år sedan om en yngre skaldebror:

"Har skalden icke själf beredt sitt eget lof,
har minnets gud ej sagt: lef kvar i dina skrifter!
Skall glömskans gud för evigt säga — sof!"

Och det är också sant hvad angår Holmes, och i hans efterlämnade dikter få vi söka anledningen och orsaken till hans betydelse för samtid och eftervärld.

Dom öfver död man och hans gärning bör kännetecknas af oväld och ej färgas af personliga hänsyn. "Ej är han vän, som blott smicker säger", läsa vi redan i Havamal, och äfven sådana, som ägnat Ludvigs lyra en obegränsad aktning och beundran, kunna väl näppeligen vänta, att vi skola inrangera honom bland de största skalderna. Det är med honom som med mycket annat här i världen, man kan lättare karakterisera honom negativt än positivt, man kan med mindre svårighet säga hvad han icke var, än hvad han egentligen var. Han var då, att börja med, ej ett snille i den högre meningen, han saknade den tankens flykt, den fantasiens djärfhet, som känneteckna en Poe, en Shelley, en Stagnelius, han var ej en af de gudaborna stora andar, "som ge sin form åt tiden", han hör ej till det

"Diktens folk, som sväfvar utan styre,
emellan himlen, som det dock ej når,
och jorden, där dess fot ej finner fäste."

Men han var ej heller en blott versmakare, en efterklangspoet, en medelmåtta. Att han tog starka intryck af flera af samtidens store diktare och flitigt läste deras arbeten, det var förvisso ej att undra öfver, ej heller klandervärdt. Af de många öfversättningar och efterbildningar, särskildt från tyska, engelska och amerikanska skalder, som inrymmas i hans utgifna diktsamlingar, kunna vi se, ej blott huru vidsträckt hans beläsenhet var, utan ock hvilka diktare och drömmare han i synnerhet intresserade sig för. Om vi frånkänna honom snille i dess högre bemärkelse, så sker det visserligen utan förebråelse, utan nedsättande. "Man gör orätt", säger Malmström på ett ställe, "att på talangen yttra anspråk, som den med bästa vilja i världen icke kan uppfylla. Man bör ej fordra af den att den skall vara snille; ty den blifver det aldrig." Och vidare: "Det är utmärkande för den sanna talangen att den ansluter sig till de stora snillena". Detta sker då förnämligast genom att mottaga intryck från dem, att gå i deras fotspår och lära af dem utan att därför blifva slafviska efterapare. Bland dem, som kanske härvidlag framför andra utgjort hans mönster, nämna vi Tennyson, Longfellow och af Wirsén. De sistnämnda har han ock ägnat särskild hyllning i bland andra följande strofer:

Och ibland dessa (de nya tiders, nya skalders sånger) skönast
till mig tonat,
med aningsfull och längtande musik,
Longfellows sång, som ljuft i sig försonat
en enkel klang med ren och djup mystik.
Den kom som dagg på blommors kalkar faller,
så mild som strålar genom fängselgaller.

Och sedan han skildrat huru sånggudinnan i höga Norden dragits ned af realismens hand och af materiens band blifvit fängslad, fortsätter han:

Då ljöd en sång, och banden sönder sprungo,
upp stod gudinnan helgad, hög och ren,
och tonerna, som genom rymden svungo,
din harpa klang, Carl David af Wirsén,
du såg i allt den makten helga, höga,
som här kan skådas blott af andens öga.

Tegnér yttrar på tal om den grekiska poesien, att "den gläds med måtta och sörjer med anständighet". Detta vill väl i självfva verket säga, att den är nykter, är måttfull, är innehållsrik. I detta afseende passar yttrandet, synes det mig, in på Ludvigs diktning. Den är för öfrigt kontemplativ och didaktisk. Dramatiskt anlagd var han ej, och för så vidt jag vet har han ej alls försökt sig på det området. Men om hans lyra saknade en eller flera strängar, få vi erinra oss vår store skalds verser:

"Har dikten höjder, dit ej han sig lyfte?
Har dikten djup, dit icke han steg ner?
En fåfäng fråga! Hvad är konstens syfte

om blott *en* väg går dit, och icke fler?
Hvad i sin art är helgjordt och fulländadt,
det står på konstens höjd, det har sin bana ändat."

Flera af våra skalder ha varit endast tillfällighetsdiktare, deras pegas har varit lat, och det fordrades vanligtvis särskild anledning och påtryck utifrån för att få deras poetiska ådra att flöda. Så var ej förhållandet med Holmes. Han sjöng — ej därtill nödd och trugad, utan emedan en inre maning dref honom därtill. Han ägde i synnerligt stor grad medkänsla, och han besjöng allt som kom i hans väg, äfven det synbarligen obetydligaste. Man har också förebrått honom att i sina utgifna diktsamlingar hafva inrymt mycket, som är underhaltigt och som ej bort medtagas. Men hvem är härvidlag en opartisk domare? De voro samtliga hans barn, barn af hans fantasi och som sådana honom kära. En fars eller mors partiskhet eller förkärlek för det ena eller andra barnet är ju oftast för den utomstående oförklarlig. Det har också anmärkts, att hans poesi led brist på djupare tankar — men det var dock längesedan och gällde företrädesvis hans ungdomsdikter. Hans tidigaste poem — ty Holmes hade redan vid sin hitkomst i flera år sysslat med poesi — daterar sig från hans åttonde år och lyder som följer:

Ack, Herre, dig förbarma
och fräls ditt barn, det arma,
och gör min sak i himlen god
och rena mig i Jesu blod.

Det andas ju ett barnafromt och förtröstansfullt sinnelag, och denna tankegång går sedan som en röd tråd genom hela hans diktning. Allvar, sympati och en fast tro på det godas slutliga seger prägla i allmänhet hans dikter. Väl kan han någon gång blifva yster, humoristisk och till och med sarkastisk, såsom i poemen "Ola Skryt", "Herr Knappfabrikör Eks i Brackstad opinion om Amerika", "Skvaller-Stina" och "Mulligans get", för att nu nämna endast några få, men det är dock ej hans sångmös vanliga kynne. I hans diktning spårar man däremot ej sällan ett drag af vemod. Det är ju för öfrigt ett nordiskt karaktärsdrag, och vår moderna konstpoesis urbild, den gamla svenska folkvisan, går ju merendels i moll. Tanken på döden var honom ingalunda främmande, — se till exempel hans i all sin enkelhet så innerligt tilltalande, trosvissa poem "När jag skall dö", — men den hade i sig ej något afskräckande, den var blott en påminnelse om ett kärt återseende af vänner, som gått hem förut, dess innebörd var en länge efterlängtad nådelön.

Att steg för steg följa utvecklingen af Holmes' lyriska diktkonst genom alla dess mångfaldiga skiftningar kan ej vid detta tillfälle komma i fråga. Var hans tidigare alstring något ojämn, stundom dyster, men annars öfvervägande religiös — och det berodde väl, såsom en anmälare påpekade, på "hans sångmös kyrksamhet" — så vann hon onekligen med de flyende åren mera självständighet, och hans i "Nya dikter",

utgifna år 1904, offentliggjorda "Svenska och Svensk-amerikanska bilder" bära i allmänhet en gladare prägel. De bilda konstnärligt utförda "teckningar ur hvardagslifvet" och visa, att skalden hade alltmera gjort till sin Tegnérs maning:

"Form måste finnas, och den skall du runda,
men gjuta in däri din egen själ."

Om vi skulle fråga *hvarför* han kvad, hvad målet var för hans diktning, så har han tydligt nog besvarat frågan.

Hvad sjöng jag för, kanske för jordisk vinning,
kanske på det att vansklig lagerkrans
sig skulle sluta en gång kring min tinning
och namnet stråla med odödlig glans?
Har jag med sången tiggt blott lumpen ära
och bjudit världen mig sitt lof hembära,
har blott för massan rökelse jag tändt?
O nej! En högre åtrå själen känt.

Jag sjöng, ty du, o Gud, mig lärde sjunga,
och ren som barn jag sjöng för skog och älf;
du med ditt finger rörde vid min tunga,
och glad jag sjöng för dig och för mig själf.
Blott du och jag och leende naturen
den sången hörde, som från hjärtat buren,
ej ännu formad, fritt fick välla fram,
när hän jag gömt mig undan lek och glam.

Jag sjöng för dig, du själ, som ofta lidit,
och om min sång dig någon ljusglimt bragt,
när du i dag, som hän i mörker skridit,
förlorat tron uppå en högre makt;

om du i sången hört ett eko susa
af sånger, som bland stjärnevärldar brusa,
ack, ej förgäfves då jag harpan rört,
och ej förgäfves du min sång har hört.

Men ej jag sjöng att pris af världen vinna,
och om man än en lagerkrans mig räckt,
dess fägring ser jag blekna och försvinna
för törnekrans, kring blodig panna sträckt,
och om man med beröm mig glädja tänkte,
blott korsets skugga verklig fröjd mig skänkte,
och du på korset, tag min sång emot!
Den och min krans jag lägger vid din fot.

Spörja vi åter, för *hvilka* han sjöng, så har han icke heller dess angående lämnat oss i ovisshet. Dedikationspoemet i hans första diktsamling är ställdt "Till den svensk-amerikanska ungdomen", och däri sjunger han:

För dig min harpa jag från pilträd tagit,
för dig min sång jag kvad i främlings land,
för dig mitt hjärta alltid varmt har slagit,
ett enkelt knippe tag nu af min hand,

och sedan han i ett par strofer besjungit svenska språket och fädrens minnen i höga Nord och uppmanat till vördnad för dem, fortsätter han:

Förstå mig dock! Ej må din kärlek svika
det stolta land, som hem och härd dig gett,
men låt ditt hjärta älska båda lika;
dig båda skatter dyra, sköna gett;
och samma världshaf dem tillsamman viger
och samma sol upp öfver båda stiger,
och samma måne, samma stjärnekrans
i bådas sköte gjuta strålars glans.

Den senare diktsamlingen tillägnas i ett synnerligen högstämdt kväde:

Du gamla Nord, där djupblå älfvar brusa
om hjältebragder från försvunnen dag,
där fjällens tallar, dalens björkar susa
om frihet, vunnen genom blodigt slag,
där klara sjöar spegla barndomstjällen
och stränder, kransade af lummig skog,
där ljus och svalkande är sommarkvällen,
där gammal trohet ännu aldrig dog,
dig ägnar jag mitt hjärtas enkla sång
med tack för hvad du gaf på samma gång.

En tredje fråga tränger sig på oss — *hvad* han sjöng? Antydningsvis såväl som medelst brottstycken ur hans rika diktning har jag väl redan åtminstone delvis besvarat den, men det torde ej vara ur vägen att mera direkt påminna därom. Ludvig var hemmets skald, han besjöng kvinnan, den husliga sällheten, barn- och ungdomstidens snabbt flyende dagar, äktenskapets lycka, kärleken till nästan och till fosterlandet; han var också sitt folks skald, svensk-amerikanernas, och besjöng dess pröfningar, dess framgångar, glädje och hopp; de gamla banbrytarna, studentens lyckliga da'r, de växlande årstiderna och de stora andar, som lämnat spår efter sig på tidens sand; men han var först och sist kyrkans skald och besjöng dess landvinningar, dess strider och segrar, den salighet, som evigt varar, och den ro, som står Guds folk åter.

I sitt ämnesval var Ludvig för öfrigt synnerligen lycklig. "Välj det bästa, så skall du finna huru det

genom vanan äfven blir det angenämaste", säger Plutarkos på ett ställe. Det ligger mycket sanning däri. Många af vår tids diktare äga det lytet, att de gärna välja tvetydiga, osköna, låga, lumpna eller åtminstone banala ämnen och genom att besjunga dem skänka dem en viss värdighet. Det riktar emellertid vår blick nedåt i stället för uppåt, och det bör ej vara skaldens mål. Så gjorde ej Holmes. Förgäfves skall man i hans dikter söka ett hyende under lasten, ett förskönande af det fula, ett förhärligande af snöda lustar. Härigenom har han föregått med ett godt exempel och utöfvat ett inflytande på sin samtids diktning bland oss som ej gärna kan öfverskattas. Hans uppgift och hans betydelse var, synes det mig, särskildt den, att genom sin sång komma oss att glömma hvardagslifvets besvärligheter och det idkeliga jäktandet efter materiellt välstånd, att stämma våra hjärtan och tankar och rikta dem mot högre ting. Och det synes mig ej otroligt att han genom sitt föredöme äfven tjänat andra författare och uppväckt slumrande gåfvor, som dess förutan kanske ej vaknat till lif.

Jag tilltror mig ej att afgöra hvilka af hans dikter äro bäst och skola lefva längst. När han härstädes år 1893 uppläste sitt storslagna jubelårspoem, som i olika versmått och i ett färgrikt och på vackra bilder öfverflödande språk skildrade den kristna kyrkans segertåg genom seklerna, märkte det, enligt min åsikt, höjdpunkten af hans diktning. Då han några år se-

nare vid konung Oscar II:s 25-års regeringsjubileum ägnade sin hyllning åt den åldrige monarken, och då han strängade sin lyra vid utställningarna i Omaha och St. Louis, syntes *det* mig vara det allra bästa han åstadkommit. Och när slutligen vid skilsmässan mellan Sverige och Norge han i af på samma gång af ädel harm och glödande fosterlandskärlek vibrerande strofer kvad, då var det som om han sjungit ut mitt eget hjärtas känslor. Och dock utgöra dessa festdikter, dessa tillfällighetspoem, en försvinnande del af hans rika alstring. Den öfverflödar på smärre lyriska stämningspoem, bilder från Sverige och från Svensk-Amerika, minnesdikter till hädangångna vänner och ämbetsbröder, hyllningspoem till fosterlandet och till Amerika, och hans religiösa dikter bilda en ingalunda oviktig faktor i sammanfattningen af hans litterära produktion.

För hvarje redlig sträfvan: hatten af!
För hvarje svensk, som namnet heder gaf,
jag böjer mig, haf tack, du goda själ,
som fädrens dygd och fädrens gamla tro
fört med från hemmet till ditt nya bo
och byggt ett Sverige här så starkt, så väl.

Så sjöng Holmes i sin dikt "A selfmade man", och det är ju troligt att många af hans dylika smärre dikter skola lefva på folkets läppar länge sedan de längre och mera pretentiösa skaldestyckena äro glömda.

När han sex år sedan lade sista hand vid sin andra diktsamling, skref han för densamma en epilog, hvari han sjunger:

Så klinga än en gång, kanske den sista,
min trogna luta, till en enkel sång,
snart skola kanske dina strängar brista
och hand, som rört dig, finna hvila lång.

Nu har hans luta tystnat och hans hand funnit hvila, men själf lefver han kvar i sina dikter. Och det synes mig som om han gärna som motto öfver sin diktning kunnat sätta den store finsk-svenske skaldens ord:

"För det ädla, bröder, skall min lyra stämmas.
Hur det ädla segrar, fast dess framsteg hämmas,
hur det trotsar ondskan, hur det kufvar makter
läre du världen, min heliga sång!"

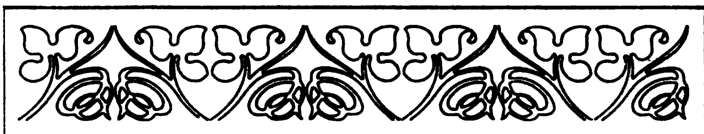

DOKTOR E. A. ZETTERSTRAND

Till minne af E. A. Zetterstrand

Tal hållet vid Augustana College
och Teologiska Seminarium
den 10 april 1912

Till minne af E. A. Zetterstrand.

Litet anade jag, då jag vid Augustana-synodens jubileum 1910 sist såg vännerna Holmes och Zetterstrand, att de så snart skulle gå bort; litet anade jag, att det skulle falla på min lott att här hålla minnestal öfver dem. För ett år sedan sökte jag framhålla den förres betydelse som skald och påvisa hans storhet och hans begränsning som sådan. Sedan dess har den andre vännen gått hädan. "Den port, som ej kan öppnas inifrån, den stilla dödens port", gick upp, och han, mannen med de "skarpa ögon och med lockar grå och tankfullt allvar på sin hvälfda panna", försvann för vår syn. Hans arbetsdag är all, hans lifsgärning är afslutad, och det är denna senare, vi äro kallade att nu bedöma.

"Domen öfver död man dör aldrig", läsa vi i Havamal, och om det är sant, så bör sådan dom präglas af oväld, af omutlig rättskänsla och af sann välvilja. Det faller sig lättare att *så* bedöma en främmande person, en som man endast på afstånd känt, en som man aldrig kommit i beröring med, än en sådan, vare sig vän eller

ovän, som man närmare känner. Är det en vän, så ligger frestelsen nära till hands att förstora hans förtjänster och att förringa hans fel; är det en ovän, så blir motsatsen gärna det bestämmande. Den, hvars bild jag på denna stund skulle frammana, var, så vill jag gärna tro, min uppriktige vän. I mångt och mycket voro vi själsfränder. Rörande sådana frågor, som röra konst och litteratur, olika vetenskapsgrenar, umgänget medmänniskor emellan och de ömsesidiga plikter, som åligga medlemmar af ett civiliseradt samhällsskick, hyste vi oftast lika åsikter, och vi kommo på grund däraf sällan i dispyt angående hufvudfrågorna i det, hvarom vi utbytte tankar. I detaljfrågor kunde det ju vara annorlunda. Under en tid var han min själasörjare, men som bekant är det ej synnerligen lätt i en folkkyrka af det slag, som vår synod tillhör, och under rådande förhållanden, för en pastor och hans församlingsmedlem att pläga förtroliga samtal eller rådgöra allvarligen om lifvets viktigaste frågor i andra fall, än då allhärjaren döden står nära och liksom skymmer bort lifvets sol. Vi blefvo därför närmare bekanta först sedan detta förhållande upphört, och sedan kunde vi mera fritt och oförbehållsamt blicka in i hvarandras inre. Det är under sådana omständigheter man kommer hvarandra in på lifvet och lär känna såväl de svaga som de starka sidorna.

Med Zetterstrand bortgick en sällsynt helgjuten personlighet. Därmed vill jag visserligen icke hafva

sagdt att han var utan fel. Män med stor begåfning och öfverlägsen duglighet äro ofta mycket små i sådana karaktärsdrag, som framträda särskildt under hvardagslifvets vanskligheter. De betrakta världen och lifvet från en annan synpunkt än genomsnittsmänniskan och befinna sig ofta själfva i en trång miljö, hvars gränser de ej mäkta öfverskåda. Under dylika förhållanden blir stundom deras syn på tingen skef och deras omdöme partiskt. Det var ej utan att Zetterstrand bekajades något af det småsinne, som kännetecknar personer med sådant skaplynne. Han var öfverdrifvet känslig för kritik, lade alltför mycken vikt på småsaker, var ej alltid redobogen till försonlighet mot dem, som af någon anledning ansett sig böra klandra — ej hans åskådning, men hans motiv och bevekelsegrunder. Men under allt detta, såsom vi längre fram få se, var han i besittning af egenskaper, hvilka gjorde honom som människa och vän synnerligen älskvärd och värderad.

Jag kom att stå honom ganska nära under en för honom synnerligen svår pröfvotid och hade alltså tillfälle att äfven under motgången lära känna honom. Att han led utan att klaga, att han ej stundom uttalade hårda domar öfver dem, som af oförstånd eller ovist nit ej drogo sig för att skada hans goda namn och rykte, vore ej rätt att påstå; han hade ej varit människa, om han så ej gjort. Men orättvist som han, enligt sin åsikt, ansåg sig bemött och behandlad, sökte

han dock i det längsta med undergifvenhet och uppburen af ädel pliktkänsla att fullgöra sina åligganden; och först när lifvet för honom och dem, som stodo honom närmast, blef odrägligt, nedlade han ett lefnadskall, som han älskade, som han var synnerligen skickad att med framgång utöfva och på hvilket han offrat mera hårdt arbete vid midnattslampans sken än man gärna velat tro. Zetterstrand var därför i besittning af gedigna kunskaper, liksom han ock ägde stor naturlig begåfning. Snille, har någon sagt, är hårdt, målmedvetet arbete, och om det är sant, så ägde han förvisso denna egenskap. Och det var det lofvärda uppsåtet att först själf göra sig till mästare af ett ämne och hans osvikliga pliktkänsla att sedan af andra kräfva samma ärliga arbete som gjorde, att han kom i konflikt med sådana, hvilka voro mindre måna om ärlighet än höga betyg. Att några af hans lärjungar dock tillbörligt uppskattade hans förtjänster i detta afseende, är ett glädjande faktum och ett otvetydigt bevis på att man ej med rätta kan anse min karakteristik som vännens af öfverseende och partiskhet dikterade försvar för en ömtålig sak. "Det gjorde mig godt i djupet af min själ att läsa Eder rättvisa framställning af hans personlighet" — detta med anledning af en offentliggjord dödsruna — yttrade nyligen i bref till mig en af synodens pastorer, "ty jag älskade den mannen som en broder. Under min tid i Rock Island tillhörde jag den klass, som gjorde lifvet mest surt för

honom, men kan, glädjande nog, ha det medvetandet, att jag var en af de få vänner, som han hade i sagda klass. Det var en sorglig historia, och för min del tror jag, att den i icke ringa mån bidrog till att förkorta den ädle mannens lif."

Vare detta nog sagdt om ett skede af den hädangångnes verksamhet, som på denna plats mer än på andra är af intresse och där hans arbete blifvit så olika bedömdt.

När Zetterstrand vid 21 års ålder ankom till Amerika våren 1884, hade han bakom sig icke blott grundlig förberedande undervisning mottagen i hemmet — hans far var skollärare och orgelnist —, utan jämväl sju års studier vid Linköpings högre allmänna läroverk. Och då han vid höstterminens början nyssnämnda år kom till denna läroanstalt, vann han med lätthet inträde i sophomore-klassen. När han fem år senare lämnade denna inrättning, hade han fullständigt genomgått såväl dess college som dess seminarieafdelning, och han prästvigdes i Moline i juni 1889. Därmed börjar hans egentliga lifsgärning, hvilken helt naturligt sönderfaller i tre skeden: hans sexton-åriga prästerliga verksamhet, hans tjänst som lärare i svenska språket och litteraturen vid Augustana College under något öfver sex år, och hans under mera än tjugo år pågående skriftställeri.

Om hans pastorala verksamhet skrifver dr S. G.

öhman, en ämbetsbroder, som ända från studenttiden stod honom nära:

"Det kan icke nekas, att Zetterstrand var en synnerligt stark personlighet, som utöfvade ett godt, djupgående inflytande på sin omgifning. Vi kände att vi i honom ägde ett värdefullt stöd i och för vårt gemensamma arbete, och hans ord och hållning vägde alltid tungt i vågskålen under våra tankeutbyten och öfverläggningar. Han talade aldrig utan en viss sakkännedom, och hans ord uppburos af öfvertygelsens fasthet. Hans grånade, nästan hvitnade hjässa och det af tankens klarhet belysta ögonparet, som modigt blickade framåt och uppåt, medan han talade, tillvann honom och hans väl framsagda ord alltid en viss respekt, för att ej säga vördnad, äfven från dem, som eljest räknades till hans närmaste vänkrets. I regel var han saklig i sina anföranden, och han undvek helst personliga anspelningar, för så vidt det ej kunde gifvas och tagas med godmodig munterhet. Men han var på samma gång finkänslig, stundom till ytterlighet, samt en smula misstänksam och kände sig därför snart sårad i en meningsstrid, äfven om vapnen aldrig riktats mot honom personligen..... Såsom predikant och talare hörde vi Zetterstrand gärna. När vi visste att han skulle uppträda, då visste vi också att han *var beredd* därpå, och för den uppmärksamme åhöraren blef behållningen riklig både för hjärta och förstånd. Ju oftare man hörde Zetterstrand tala och predika, desto

mera kände man sig intresserad och tilltalad däraf. Det var en tid, då han i predikstolen var bra mycket beroende af sitt koncept, men det växte han ifrån på de senare åren — icke från konceptet, men från *beroendet* däraf. Han skref mycket och nedtecknade sina meditationer, men i predikstolen fick detta icke härska hvarken öfver hans tunga eller tankegång, utan endast tjäna. Ytterst få äro de predikanter i Augustanasynoden, hvilka i verklig predikobegåfning kunna jämställas med Zetterstrand, vare sig man tar hänsyn till tankens klarhet och djup eller till svenska språkets mästerliga behandling. I sistnämnda hänseende var han liksom en lefvande grammatik, känd och erkänd i vida kretsar.... Hvem kunde vara mera passande till sekreteraresysslan i konferensen än just Zetterstrand? Med sitt ordningssinne, sin punktlighet, sin välskurna penna skötte han denna syssla i allo tillfredsställande och till heder för konferensen. De olika ämbetsärenden, som därmed voro förknippade, behandlade han jämväl med samma skicklighet. Ehuru Zetterstrands pastorala göromål ej voro så mångfaldiga och tidsödande som mången annans, må man dock ej tro, att han låg på 'latsidan'. Nej, han arbetade troget och träget, äfven då ingen hvarken såg eller hörde honom, ej sällan inpå nätternas sena timmar. Han behöfde ock rätt mycken tid för sitt arbete. Hvad han gjorde, det gjorde han *sakta och väl*. Ingenting gick fort för honom — hans arbete *växte* fram och

måste därför ha sin rundliga tid. Vid tanken på hans makt öfver svenska språket må man skäligen förvånas, då man ögnar igenom hans efterlämnade papper och finner de med många ändringar och öfverkorsningar märkta koncepten till äfven mycket enkla och vanliga skrifvelser. Han synes ha varit rent af skoningslös i sin kritik öfver sina egna arbeten, och jämförelsevis mild måste man därför anse honom ha varit i sin kritik öfver andras. Hvilket arbete måste han icke ha nedlagt på de artiklar och uppsatser, som han skref för publicering i olika tryckalster!"

Sedan framlidne doktor Enander af skäl, som ej höra hit, och mot sin vilja nödgats frånträda befattningen som professor härstädes, vederfors Zetterstrand den sällsporda, nästan enastående äran att af synoden i St. Peter, Minn., 1894 enhälligt koras till hans efterträdare. Endast få år hade förflutit, sedan han här med heder hade aflagt sina examina, och man syntes vara ense om, att bland synodens män då ej fanns en mera lämplig, en mera kompetent person att fylla vakansen. Endast några månader förut hade emellertid Zetterstrand tillträdt en ny församling som dess herde, och hade han ej starkt tilltalats af synodens förtroendevotum och för öfrigt besjälats af stort intresse för svenskheten och för svenska språkets och litteraturens studium, så hade han säkerligen ej antagit kallelsen. Det var därför icke af skäl, att han

misslyckats som präst eller ansåg sig hafva tagit fel i fråga om sin kallelse, som han kom att ändra lefnadskall för några år och, som det då syntes, kanske för lifstiden.

Det är ej af nöden att närmare redogöra för hans verksamhet som professor. Bekant är ju, att hans företrädare hufvudsakligen ägnat sig åt att inplanta vördnad för fädrens stora minnen och kärlek till svenskhet och fosterlandets ärorika historia. Därunder hade det grundläggande språkstudiet betänkligt försummats, och det låg nu nära nog i lägervall. Härmed har jag ej velat kasta skugga på en person — svenskhetens erkändt främste banérförare i Amerika —, som på olika områden förunnades att verka till stor båtnad för Svensk-Amerika. Som föreläsare kanske oupphunnen ibland oss, var Enander dock i saknad af de nödiga förutsättningarna för en elementarlärare, hade ej lust för och kunde ej befatta sig med att inprägla de regler och råd, som äro så beniga och otrefliga, men så ytterst nödvändiga för ett framgangsrikt arbete som talare och författare.

Antydda förutsättningar ägde dock i hög grad hans efterträdare. Under mångåriga studier vid ett svenskt läroverk hade han grundligt fått inplugga rättstafnings- och rättskrifningsregler, och några års skriftställarverksamhet hade skänkt honom den erfarenhet att i praktiken omsätta teorien, som härvidlag är af så stor vikt och betydelse. Det blef nu den nye lära-

rens uppgift att börja i början och att inskärpa nyttan af den grundläggande elementära undervisningen. Och under fortgången af sin verksamhet utvecklade han så småningom den metod, som han fann lämpligast och mest fruktbringande, och han utarbetade också såsom en handledning för nybörjare en för våra förhållanden afpassad svensk rättskrifningslära. Att han därjämte förmådde och förstod att uppväcka intresse för svenskhet och svensk litteratur, framgår däraf, att under hans tjänstetid det Svenska Vitterhetssällskapet år 1896 kom till stånd och att han var dess förste hedersledamot.

Ett tal, som Zetterstrand höll vid afslutningshögtidligheterna vid detta läroverk våren 1887, och som senare trycktes i en tidskrift, utgjorde förstlingen af hans offentliggjorda alster som författare och början till en synnerligen mångsidig och framgångsfull verksamhet som sådan. Det kan naturligtvis ej komma i fråga att vid detta tillfälle i detalj redogöra för denna verksamhet. På annat ställe har jag sökt göra det och då framhållit det vara hans förnämsta uppgift som skriftställare att tolka svensk litteratur och kultur för svensk-amerikansk ungdom. Svenska skalders minne har han tecknat i förträffliga monografier öfver Tegnér och Runeberg, Nicander och Malmström, Stjernhjelm och Wivallius, Lenngren, Almqvist och en del

andra; och bland framstående svenska män och kvinnor har han dessutom skrifvit om Linné och Olavus Petri, Wieselgren och Birgitta, John Ericsson och konung Oscar II. Som skicklig minnestecknare har han dokumenterat sig i de runor han bland andra ägnat vännerna Bersell, Andreen och Pehrsson. Med sin afhandling "Grunddraget i svenska poesien" vann han Artium magister-graden. Som språkforskare skref han de af kännare ampelt vitsordade uppsatserna om Engelskans inflytande på det svenska språket i Amerika och Svenska språkets tilltalsord. Genomläsa vi för öfrigt rubrikerna på de många uppsatser, han med frikostig hand strödde omkring sig en följd af år, och af hvilka de flesta äro tillfinnandes i tidskriften *Ungdomsvännen* och kalendern *Prärieblomman,* så frapperas vi af den produktivitet han utvecklade och den mångfald ämnen han med sakkännedom och mästerskap behandlade. "Det är förvånansvärdt", yttrar pastor Öhman, "att han vid sidan af sina ämbetsgöromål kunde hinna med att skrifva så mycket. Han var en arbetsmyra som få. Men på detta sätt ökade han ock ständigt sitt kunskapsförråd, skärpte sin tankeförmåga, utvecklade sin personlighet och blef i sina älsklingsgrenar af 'kunskapens träd' hvad man kallar en lärd man."

Hans präktiga tal, hållna vid olika högtidstillfällen, äro dock till stor del ännu i manuskript. De borde göras tillgängliga för allmänheten. De utgöra en

skatt, som vi ej ha råd att låta gå förlorad. Särskildt minnes jag nu ett tal, som han höll i min hemstad vid firandet af 300-årsminnet af Gustaf II Adolfs födelse 1894. Med *Guds rikes fulländning — världshistoriens mål* som öfverskrift till historiens stora drama skildrade han i breda, raska drag världshistoriens trenne epokgörande händelser: Kristi människoblifvande, reformationens begynnelse genom Luthers brytning med romerska kyrkan och protestantismens räddande genom Gustaf II Adolf, framhöll den sanning, som en berömd historiker uttalat i orden: Gud i historien, hvilken som en röd tråd genomlöper häfderna, och visade att Gud leder människornas öden till ett bestämdt, för dem utstakadt mål. Det gjorde ett djupt, bestående intryck på de närvarande; och säkerligen ha många af hans senare hållna föredrag bevarats i tacksam hågkomst af uppmärksamma åhörare.

Betydelsen af hans verksamhet som författare och af den insats, han gjorde i vår svensk-amerikanska litteratur, är det för tidigt att nu bestämma. Antydningsvis har jag ju redan framhållit min åsikt därom. Att han som svensk prosaist intager ett af de främsta rummen bland våra författare synes mig ovedersägligt. Och blir den rörelse, som nu med starka vågor söker bryta sig fram — svenskhetens bevarande i Amerika — framgångsfull, så torde hans alster komma i högre kurs än de nu synbarligen äro. Säkert är, att de däraf äro förtjänta, och det är att hoppas, att

vårt folk i sinom tid skall tillbörligt uppskatta dem.

Populär i detta ords vanligaste bemärkelse blef Zetterstrand aldrig, och någon popularitetsjägare var han icke heller. Genom intriger och politiserande sökte han ej, såsom somliga för sed hafva, att skaffa sig hedersbetygelser och nådevedermälen; och kommo de ej frivilligt och oförtydbart som erkänsla åt förtjänsten, så var han dem helst förutan. Den uppmuntran, som i skilda former och från olika håll under årens lopp kom honom till del, gladde honom dock mycket, och det verkade på honom såsom en sporre att i ännu högre grad göra sig däraf förtjänt.

Det förunnades Zetterstrand att få framlefva några år i lugn och stillhet i det idylliska Naugatuck, och där, har jag låtit mig berättas, återvann han så småningom den jämvikt och det själslugn, som han under pröfningens dagar höll på att förlora. Han ägnade sig med allt större hängifvenhet åt sitt kärvordna kall som själasörjare, vann förtjänt uppmuntran och framgång däri och kunde af hjärtat instämma i psalmsångarens ord:

"Du stadgat ordningen för tingen,
du satt en gräns för pröfningen;
men för vårt hopp, vår sällhet ingen,
ty du, o Gud, är kärleken!"

Den bild jag tecknat har blifvit ofullständig och fragmentarisk. Låt mig till en totalbild nu söka sammanfatta de spridda dragen och nämna de egenskaper,

som enligt min uppfattning särskildt utmärkte honom och gåfvo prägel åt hans personlighet.

Kunskapsrik, men anspråkslös, sympatisk och vänsäll, högsint och själsstor, rättfram och ärlig, sträng och fordrande, men dock rättvis och skonsam, fast i sin tro, men fördomsfri och tolerant gent emot olika tänkande, sant from och gudfruktig, men utan lismande gudsnådlighet, beredvillig att bistå behöfvande och trösta de sörjande, svensk till själ och hjärta, men dock varmt tillgifven adoptivlandet, en som tog sitt kall på allvar och samvetsgrant sökte uppfylla sina plikter, en typ för den kristne gentlemannen — sådan erinrar jag mig, sådan vill jag minnas den hädangångne vännen.

Biografiska notiser.

LUDVIG HOLMES.

Ludvig Holmes föddes i Ströfvelstorp, Skåne, den 7 september 1858. Sedan han genomgått folkskolan nödgades han på grund af fattigdom redan vid sexton års ålder begifva sig ut i världen för att söka sin utkomst. Hans första lärospån utfördes som kontorspojke och sättarlärling i Helsingborg. Senare kom han till Stockholm, där en äldre broder var bosatt, och var först i dennes tjänst och därefter biträde på ett grosshandelskontor. Vid tjuguett års ålder reste han till Amerika, och vårterminen 1880 inskrefs han som studerande i Augustana College. Sedan han här blifvit bekant med läroverkets dåvarande president, dr Hasselquist, fann han i honom en faderlig vän, som uppmuntrade och kraftigt biträdde honom under studietiden. I den vackra dikt, han ägnade den framlidne lärofadern, har Holmes offentligt gifvit uttryck åt sin erkänsla för denna väntjänst.

Med något afbrott, dels till följd af sjukdom, dels senare för att upphjälpa sin kassa, då han som mis-

sionär en tid verkade i Connecticut, fortsatte han studierna till 1886, då han på kallelse af svensk-lutherska församlingen i North Grosvenordale, Conn., prästvigdes vid synodalmötet i Minneapolis. Efter att ett par år hafva betjänat nämnda församling, var han under en del af 1888—89 pastor vid Immanuels-församlingen i Jamestown, N. Y., och samtidigt tjänstgjorde han som redaktör af tidningen *Österns Väktare*. Från hösten 1889 till våren 1903 var han pastor för svenska lutherska Messias-församlingen i Burlington, Iowa, därefter betjänade han Sions-församlingen i Portland, Conn., till 1908, och från sistnämnda år till sitt den 7 november 1910 under ett besök i Philadelphia timade frånfälle, var han pastor vid svenska lutherska Immanuels-församlingen i Evanston, Ill.

Holmes var verksam på många områden och hans arbetsduglighet togs i anspråk af såväl synod som konferens. Under den tid han betjänade församlingen i Burlington var han ett par år ordförande i Iowa-konferensens Burlington-distrikt. Åren 1895—1899 tjänade han som konferensens vice ordförande och 1900—1903 som dess ordförande. Efter att under ett års tid hafva varit vice president i det af Iowa-konferensen grundade svensk-lutherska kyrko-brandstodsbolaget med säte i Burlington, vardt han 1891 vald till dess president, hvilken befattning han innehade till sin död. Under 1891 var han medlem af synodens sångbokskommitté, hvilken utgaf de nu i synodens för-

samlingar begagnade "Hemlandssånger". Under flera år var han medlem af synodalrådet och ett år dess sekreterare. Åren 1895—1903 var han medlem af direktionen för Augustana College och ett år dess ordförande. Sedan han förflyttat sin verksamhet till de östra staterna vardt han af synoden vald till medlem af styrelsen för immigranthemmet i New York och af konferensen till medlem af direktionen för Upsala College. Det sista året af sin lefnad var han medlem af styrelsen för Augustana Hospital i Chicago, och han var äfven medlem af General Councils sångbokskommitté.

Holmes hade glädjen att vinna framgång, uppmuntran och erkännande under sin lefnadsdag. Redan 1891 tillerkändes han hedersgraden A. M. af Bethany College, Lindsborg, Kansas, och 1897 erhöll han från samma anstalt graden L. H. D. Från Wittenberg College, Springfield, Ohio, erhöll han 1901 graden D. D., och hans alma mater, Augustana College, Rock Island, Ill., skänkte honom 1902 hedersgraden *Doctor of Letters.* Konung Oscar II hade vänligheten att till Holmes låta öfversända ett exemplar i silfver af den medalj, som präglades med anledning af konungens 25-års jubileum 1897. Detta nådevedermäle kom skalden sannolikt till del såsom tacksamhetsbevis för det storslagna hyllningspoem, han ägnade konungen vid sagda tillfälle. Och när biskop von Schéele hösten 1901 för andra gången besökte Amerika medförde han ett nytt

vedermäle på kunglig bevågenhet — denna gång guldmedaljen *Litteris et artibus* — och var detta, så vidt vi kunna erinra oss, första gången en dylik medalj utdelades till en svensk-amerikan. En ny utmärkelse —den största och den sista — kom honom till del 1908, då konung Gustaf V utnämnde honom till riddare af Kungl. Vasaorden, första klassen.

Sedan 1887 var Holmes i äktenskap förenad med Sophie Johnson från Altona, Ill., som jämte en dotter öfverlefver honom.

Genom hans synbarligen allt för tidiga bortgång förlorade Augustana-synoden sin erkändt största skald, en rikt begåfvad och högt uppburen andlig talare och en nitisk, verksam och afhållen församlingslärare.

E. A. ZETTERSTRAND.

Son af organisten och skolläraren Jonas Petter Johansson och hans hustru Ulrika Eleonora Zetterstrand, föddes Ernst Adrian i Värna socken, östergötland, den 6 mars 1863. Efter att i hemmet hafva mottagit förberedande undervisning, inträdde han i högre allmänna läroverket i Linköping år 1873 och studerade därstädes till och med 1880. Sedan han i ett års tid tjänstgjort som informator och senare i Stockholm och Norrköping studerat farmaci, utvandrade han till Amerika på våren 1884. Vid höstterminens början sagda år sökte och vann han inträde i Sophomore-klassen vid Augustana College, där han vid vårterminens slut 1887 aflade mogenhetsexamen. Efter genomgången fullständig kurs i läroverkets teologiska seminarium prästvigdes han i Moline, Ill., den 16 juni 1889. Redan förut hade han mottagit kallelse från svenska ev. luth. Salems-församlingen i Creston, Iowa, och han tillträdde genast sin befattning som dess lärare. Han kvarstod som sådan till hösten 1891, då han antog kallelse från Elim-församlingen i Pullman, Ill. Han betjänade denna och närgränsande Tabor-församling i Harvey, Ill., till hösten 1893, då han på kallelse från Augustana-församlingen i Sioux City, Iowa, flyttade dit. Här fick han emellertid ej länge kvarstå, ty redan vid synodalmötet i St. Peter, Minn., 1894 vardt han af synoden vald till ordinarie professor i svenska språ-

ket och litteraturen vid Augustana College, hvilken befattning han antog och tillträdde strax efter nyåret 1895. Efter något öfver sex års troget och träget arbete som svenska språkets målsman vid synodens läroverk nedlade han sin lärarebefattning den 14 mars 1901. Han tillträdde strax därefter Salems-församlingen i Naugatuck, Conn., och kvarstod som dess pastor till sin död den 9 december 1911. Liksom Holmes afled han i sin krafts dagar oväntadt och utan någon föregående längre sjukdom.

De konferenser, inom hvilka Zetterstrand verkade, hedrade honom med flera förtroendeuppdrag. Så tillhörde han under vistelsen i Iowa 1890—91 konferensens missionsstyrelse och var sistnämnda år dess representant i synodalrådet. Sedan han flyttade till New York-konferensen valdes han 1903 till dess sekreterare, hvilken befattning han innehade till sin död. Lika länge var han medlem af konferensens missionsstyrelse och 1905—1911 var han också medlem af dess konstitutionsutskott. Af direktionen för Upsala College i Kenilworth, N. J., var han medlem 1908—11.

Genom studier in cursu förvärfvade Zetterstrand graderna A. B. 1887 och A. M. 1898, och 1907 förärades han, på förslag af fakulteten, hedersgraden L. H. D. af direktionen för Upsala College. Han var medlem af The National Geographic Society i Washington, D. C., samt af Svenska Litteratursällskapet i Sverige. Åren 1898 och 1907 besökte han fosterlandet,

sistnämnda år i sin hustrus sällskap, då resan utsträcktes till Danmark och norra Tyskland.

Sedan den 15 maj 1890 var han i äktenskap förenad med Helena Elisabet Öhman från Neder Luleå, Norrbottens län, och välsignades deras äktenskap med åtta barn, af hvilka dock ett redan i späda år afgick med döden.

